

PERUSKOULUN YLÄLUOKAT - PALKITUT

3. PALKINTO

Aino Vartiainen / Päiviönsaaren koulu
Opettaja Jenni Immonen

PÄIVÄ KALASTAJATYTTÖNÄ

Lina istui rannalla ja katseli aaltoja. Ne olivat oikeastaan aika kauniita. Upeita, valtavia kuohuja keskellä syvää, turkoosinvihreää vettä. Aallot muodostivat meren. Ne iskeytyivät valtavalla voimalla kallioihin ja kohisivat tullessaan. Kauempana ne välkehtivät vaahtopäivä ja sulkiivat suuriin syleihinsä horisontissa näkyviä pieniä pisteitä, kalastusaluksia, jotka ratsastivat aallonharjoilla ja näyttivät välillä uppoavan aaltojen sisään.

Lina istui rannalla kauan, monta tuntia. Niin pitkään, että harmaaselkäiset, suuret lokit nousivat taivaalle ja alkoivat kiljua suureen ääneen. Lina nousi seisomaan. Hän tiesi, ettei menisi kuin hetki, kun Merikukka saapuisi satamaan.

Linan isä oli kalastaja pienellä aluksella, joka siis Merikukaksi oli nimetty. Lina oli jo pitkään haaveillut pääsevänsä joskus isän ja toisten kalastajien mukaan merelle, mutta aina isä oli sanonut: "Ei nyt", "Tänään on huono ilma" tai "sitten kun olet vähän vanhempi." Mutta vieläkin Lina ei ollut yhtään sen vanhempi kuin monta vuotta sitten. Silti hän jaksoi odottaa. Kyllä hän tiesi, että vielä *joskus* täytyi koittaa se päivä, jolloin hänkin pääsisi isän mukaan näkemään, millaista merellä oikeasti oli.

Silloin aaltojen lomasta, aika läheltä rantaa, erottui jotain punaista. Lina kiipesi kallion laelle, tähysti kiikareilla punaista täplää kohti ja näki selvästi laivan. Hän heilautti kättään ja pisti juoksuksi. Lina kipitti yli kallion ja juoksi soratietä kohti satamaa. Tien vieruksilla kasvoi vihertävää nurmea ja erilaisia rantakukkia, joista isä ja äiti olivat opettaneet Linalle nimeltä melkein kaikki.

Satamassa sijaitsi suuri harmaa halli, kalavastaanotto, jossa oltiin täydessä työntouhussa ja valmiina vastaanottamaan Merikukan saalis.

Lina meni laiturille. Laiturin tolmissa kasvoi merirokkoa ja kotilot kiipeilivät pitkin limaista puun pintaa. Rannassa kellui rakkolevälauttoja. Koska meriveri oli kirjasta, pohjasta saattoi helposti erottaa erivärisiä ja –kokoisia meritähtiä, taskurapuja ja pieniä kalanpoikasia.

Isä oli vielä hytissä ja toinen kalastajista tuli laivan kannelle. Hän heitti köyden Linalle ja Lina sai sitoa paksun, vihreän narun kiinni laiturin rautatappiin. Hän oli tehnyt sen lukuisia kertoja ja kapteeni itse oli joskus opettanut hänet tekemään oikeanlaisen solmun.

Sitten isä kömpi ulos hytistä.

– Tuliko hyvä saalis? Lina kysyi heti, kuten hän kysyi aina. Isän kasvoista näki, mitä laivassa oli kyydissä. Kun hänen siniset silmänsä kiilsivät ja poskipäät olivat nousseet ylös päin, kalaa oli tullut. Jos hän taas näytti masentuneelta ja vaisulta, saalis oli pieni. Nyt kasvot olivat melkein yhtä harmaat kuin pilvinen taivas.

– Mitätön kalamäärä, isä puuskahti.

– Jo toinen kerta! Miten tämä voi olla mahdollista?

Kapteenikin tuli ulos. Hän näytti vielä tyytymättömämmältä.

Kalavastaanotossa otettiin käsittelyyn Merikukan muutama kalalaatikollinen. Se oli surkea saalis ja sen huomasi kalastajista.

– Mistä johtuu, ettei kalaa tule? Lina ihmetteli. Mikään laivoista ei ollut viime aikoina saanut saalista ja se huolestutti koko kylää.

– En tiedä, isä vastasi, - en todellakaan tiedä.

Lina jäi auttamaan isää laivan siivoamisessa sillä aikaa, kun kapteeni ja toinen kalastajista, Peter nimeltään, menivät vastaanottoon selvittämään saalistaan.

– Lina kuule, isä aloitti. Lina lopetti hytin lattian harjaamisen ja kääntyi katsomaan isää.

– No? Mitä?

Isä katsoi tyttärensä silmiin.

– Puhuin kapteenin kanssa, ja hän oli sitä mieltä, että voisit lähteä seuraavalle reissullemme mukaan.

Linan silmät laajenivat. Siinä se nyt tuli. Saisiko hän todellakin lähteä isän mukaan merelle! Hänen kasvoille kohosi hymy ja hän hypähti riemusta.

– Ihanko totta? Oletko aivan varma?

Isä nyökkäsi.

– Mahtavaa! Tehän lähдете seuraavan kerran jo huomispäivänä, ettekö lähdekin?

Koko seuraavana päivänä Lina ei ollut pysyvä housuissaan. Hän heräsi jo kuudelta ja hiipi keittiöön. Isä ja äiti nukkuivat vielä viereisessä huoneessa.

Lina hiipi hiljaa ulos kuulostelemaan, millainen sää siellä oli

Heidän oveltaan avautui kaunis ja tyypillinen norjalainen maisema; ranta, johon meri huuhtoi jatkuvasti simpukoita ja kaikenlaista roinaa ja lahdenpoukaman takaa kohosivat ylväät ja jylhät lumihuippuiset tunturit. Se oli Linan mielestä maailman kaunein näkymä, ja oli aikamoinen onni, että juuri hän sai asua niin kauniin maiseman ympäröimänä pienessä violetinvärisessä mökissä vanhempiensa kanssa.

Aamu oli kuulas ja usvainen, vähän viileäkin. Lina kävi pukeutumassa ja lähti sitten juoksemaan. Hän juoksi monta kilometriä villapaita päällä aina satamaan saakka. Kolme laivaa oli parasta aikaa merellä kalastamassa.

Merikukka keinui nätisti laiturissa laineiden liplatuksessa omalla paikallaan neljän muun aluksen välissä.

”Tuolla minä tänään lähdän”, Lina ajatteli iloisena. Kunpa ilta tulisi nopeasti!

Lähtö tuli kuitenkin nopeammin kuin Lina olisi osannut arvatakaan. Jo iltapäivällä isän puhelin soi, ja puhelun jälkeen isä sanoi Linalle:

– Puehan itsellesi jotain lämmintä ylle, kapteeni soitti juuri ja ilmiotti, että lähdemme heti. Yksi laivoista tuli eilen jo aikaisemmin ja on nyt valmiina lähtöön, joten meidänkin on jouduttava. Heidän täytyy saada seuraava saalis vastaanottoon huomisaamuun mennessä. Lina tiesi, ettei kalastusreissuille koskaan lähdetty säännöllisin väliajoin eikä kello sitä määrännyt. Reissut kestivät yleensä yli vuorokauden, koska matkat kalastuspaikoille olivat pitkiä. Saalista tuli paremmin avomereltä kuin vuonoista tai rannan läheisyydestä.

Lina puki villapaidan ja tuulihousut ja otti mukaansa vielä lämpimät kelluntahaalarit, jotta voisi olla kannellakin. Sitten he ajoivat isän kanssa rantaan.

Kapteeni ja Peter seisoivat laiturilla ja lastasivat pienen nostokurjennäköisen laitteen avulla painavia siimapönttöjä laivaan. Pöntöissä oli puolen kilometrin mittaisia paksuja köysiä, siimoja, joista roikkui suuria koukkuja ja koukkuihin oli pujoteltu sillinpalasia syötiksi.

Vastaanottohallissa tapahtui myös siimojen koukuttaminen pienissä koukutuskopperoissa. Linakin oli joskus koukuttanut isän kanssa muutaman pöntöllisen ja hän oli nähnyt pönttöjen lastaamisen

laivaan jo kymmeniä kertoja elämänsä aikana, mutta siitä eteenpäin hänellä ei ollutkaan mitään käsitystä, mitä pöntöille tapahtuisi.

Kun kaikki lähtöön liittyvä oli tehty, pöntöt lastattu, toiset laivat lähtövalmiina ja Merikukka varustettu, isä avasi solmun laiturista ja hyppäsi kyytiin.

Kapteeni alkoi hitaasti peruuttaa ulos satamasta. Lina istui laivan yläkannella ja vilkutti laiturilla seisovalle äidilleen. Äiti otti kamerallaan kuvia, jotta Lina sitten myöhemmin voisi muistella omaa ensimmäistä merimatkaansa.

”Meidän pikku kalastajatyttö”, äiti ajatteli hymyillen.

Yläkannelta näki kaiken, koko maailman pienoiskoossa. Lina ihasteli jyrkkiä kalliorantoja, pieniä ruskeanharmaita kallioluotoja jotka olivat merilintujen pesimä- ja hylkeiden auringonottoaikoja, hän näki sataman mereltä päin ja se näytti pieneltä ja sievältä kylältä, juuri sellaiselta kuin kalastajakylän kuuluukin näyttää. Hän oli innoissaan. Jo nyt meri tuntui suurelta, kummalliselta ja vähän pelottavaltakin. Viileä tuuli hyväili kasvoja ja tuoksui suolalle.

Koko alkumatkan Lina vain ihasteli maisemia. Jossain vaiheessa isä tuli ulos selittämään, mitä kaikkea ympärillä oikeastaan näkyikään.

- Katsohan kiikareilla tuonne, isä opasti.
- Näetkö nuo mustat, valkorintaiset linnut? Ne ovat ruokkeja.
- Entä nuo toiset isot mustat?

Isä vilkaisi kiikaria, tihrusti ja tarkensi.

- Luultavasti merimetsoja. Juu, niitä ne ovat. Ja katsopas noita kirjavanokkaisia! Ne ovat lunneja. Lina ei olisi ikinä voinut uskoa, kuinka paljon elämää mahtui yhdelle pienelle kiviluodolle. Hän näki monien eri lintulajien lisäksi myös hylkeenpoikasia, jotka kelluivat kivikossa nautiskellen aaltojen liikkeistä.

Tähän aikaan vuodesta aurinko ei näillä leveysasteilla laskenut juuri lainkaan, joten ajasta Linalla ei ollut mitään käsitystä. Joka tapauksessa matka oli pitkä eivätkä he olleet enää pitkään aikaan olleet lähelläkään rantoja. Kaikkialla näkyi ainoastaan aavaa merta ja merenselältä pilkahtelevia toisia kalastuslaivoja.

Jossain vaiheessa isä, Peter ja kapteeni kuitenkin hyökkäsivät ulos hytistä ja kapteeni puhui kovaan ääneen jotain toisista laivoista, jotka olivat koko matkan ajan kulkeneet jonkin matkan päässä Merikukasta, mutta samalla linjalla. Nyt laivat ilmeisesti olivat löytäneet kohdan, jossa siimoja alettaisiin laskea mereen.

Siitä eteenpäin kaikki alkoi tapahtua nopeaan tahtiin, sillä aikaa ei ollut hukattavaksi. Lina halusi nähdä, mitä miehet tekivät ja yritti samalla pysyä tasapainossa laivan keinuessa edestakaisin. Välillä tuntui, kuin se olisi lentänyt ympäri, kun aallokko yltyi oikein kovaksi.

Peter horjui laivan perään ja nosti ensimmäisen pöntön korokkeelle, josta paksu köysi lähti purkautumaan. Lina näki satapäisen lintuarmeijan, joka liiteli kirkuen ja huutaen laivan perässä. Ne tavoittelivat siimassa roikkuvia syöttipalasia.

- Eivätkö nuo lokit jää kiinni, kun ne koko ajan hyökkäilevät tuon siiman perään, Lina ihmetteli.
- Ne eivät ole lokkeja vaan myrskylintuja, Peter täsmensi ja jatkoi pahoitellen:
- kyllähän niitä aina välillä jääkin, mutta emme me sille mitään voi. Siimat on silti pakko laskea.

Jonkin aikaa Lina seurasi siimojen valumista, mutta sitten hän meni hyttiin katsomaan, mitä kapteeni teki. Kapteeni seurasi ikkunasta koko ajan Peteriä ja ohjasi laivaa samalla oikealle reitille. Hänen valppaissa siniharmaissa silmissään kuvastui kymmenien vuosien kokemus ja itsevarmuus.

Lina katseli merikortteja ja seurasi värähtelevää tietokoneen ruutua kapteenin vieressä. Ruudulta näkyi koko ajan, missä he olivat menossa.

Yhtäkkiä isä syöksyi sisään ja huusi:

– Lina, tule nopeasti katsomaan!

Lina säntäsi ulos isän perässä. Hän paiskautui päin ovea ja taiteli ulos kannelle. Juuri silloin aalto hulahti sisälle ja vyöryi kanne yli toiselle laidalle – kastellen Linan haalarinlahkeet kokonaan. Mutta Lina ei välittänyt, sillä isä seisoj j laitaa vasten ja osoitteli sormellaan kohti pohjoista, kauas horisonttiin.

– Katsohan kiikareillasi. Näetkö jotakin?

Lina sääti kiikaria ja erotti pian jotain valkoista, kuin merestä nousevaa sumua...

– Sehän on valas!

– Näet siis sen! Pystytkö sanomaan, mikä valas?

Sitä Lina ei tiennyt. Hän katsoi lumoutuneena valaan suurta vesisuihkua ja sen komeaa pyrstöä, kun valtava eläin painui uppeluksiin.

– Se on kaskelotti, isä kertoi.

– Olemme juuri nyt niillä alueilla, joilla kaskelotit kaikista mieluiten viihtyvät.

Lina katseli ihmeissään valaan jälkeen.

– Kylläpä se on suuri!

– Eikä edes kaikista suurin valas, mitä maailmassa on.

Samassa merestä kohosi samanlainen tumma möhkäle valkoisen vesisuihkon saattamana.

– Onko tuo se sama?

Isä tähysti kiikareillaan ja sanoi sitten hämmentyneenä:

– Ei, niitä on kaksi! Vaikka yleensä kaskelotit liikkuvan vain yksilöinä...

Sitten kuohahti. Merestä nousi valtava valaan ruumis. Se hyppäsi korkealle ilmaan, keinui siinä hetken ja iskeytyi sitten takaisin pinnan alle.

– VAU!

Kalastajatkin olivat ihmeissään.

– Tuo oli harvinaista, Peter tokaisi.

– Lina, olet todella onnekas tyttö, näit kaskelotin hyppäävän! Eivät ne tavallaan noin tee. Tuo oli varmaan hermostunut tuohon toiseen ja hyppäsi varoittaakseen sitä reviiristään.

Lina seurasi, vieläkö valaat ilmaantuisivat, mutta merenpinta oli hiljentynyt valaiden osalta. He katselivat vielä jonkin aikaa merelle kaikki kolme, mutta mitään ei näkynyt. Siimatkin oli saatu jo laskettua.

– Haluatko tulla välillä käymään hytissä? Tässä on nyt muutama tunti aikaa, ennen kuin alamme taas nostaa siimoja, isä kertoi. Linaa palelsi vähän, joten hän tuli ilomielin sisään. Peter meni hytistä alempaan kerrokseen keittämään teetä. Isäkin laskeutui kapeita portaita alas ja Lina seurasi perässä.

Laivan hella oli asennettu niin, että se liikkui laivan liikkeiden mukana. Peter värväsi tulta kaasuhellaan ja kiinnitti kattilan paikalleen. Se ei näyttänyt aivan helpolta, kun laiva keinui ja keikkui ja vesi yritti hypätä kattilasta kattoon.

– Paljonko kello on? Lina kysyi. Hänen silmäluomensa painuivat väkisinkin kiinni ja hän haukotteli tuon tuostakin.

Peter vilkaisi rannettaan.

– Kohta puoli kaksitoista.

– Puoli kaksitoista?! Niin paljon! Ei ole totta!

Peter nauroi ja isä tokaisi:

– Tässä työssä pitää osata valvoa ja sopeutua epäsäännölliseenkin päivärytmiin, kuten huomaat. Jos sinua väsyttää, voit mennä tuonne minun sängylleni nukkumaan.

Kalastajilla oli keittiöosan vieressä pieni koppero, jossa kaikilla oli omat pienet sängyt. Isän sänky oli kapteenin sängyn yläpuolella.

Peter antoi Linalle kupin, jossa oli valaan kuvia kyljessä. Hän kaatoi siihen ruusunmarjateetä ja Lina nappasi pöydältä vaalean leipäpalasen. He söivät ja isä jutteli Peterin kanssa viimeviikkojen saaliista.

– Toivottavasti tänään saadaan enemmän kalaa!

Kun Lina sai teekupposensa loppuun, hän oli niin väsynyt, ettei jaksanut enää pitää silmiään auki.

– Minä menen nukkumaan, tulkaa sanomaan, jos näkyy jotain.

Isä lupasi tulla herättämään. Kun Lina oli kömpinyt yläsänkyyn ja nukahtanut, isä ja Peter nousivat kapteenin käskystä ylös kannelle.

Lina heräsi laivan koneen jytinään. Hän oli nukkunut muutaman tunnin. Hytistä ei kuulunut puhetta, joten Lina oletti kalastajien olevan kannella. Hän nousi silmään hieroen ylös ja kapusi ulos.

Ilma oli muuttunut sumuiseksi ja taivas oli tumma. Vettä tihkutti taukoamatta ja Linaa palelsi vähän. Kapteeni seiso metallisen korin vieressä. Koneen läpi tuli koko ajan siimaa laivaan ja se valui koneen läpi takaisin tyhjiin pönttöihin. Samalla hän näppäili automaattiohjainta. Kun siimassa olevassa koukussa näky kala, kapteeni nakkasi pitkällä koukulla kalan kiduksiin ja löi sen suureen teräslaatikoon. Isä ja Peteristelivat kaloja laatikoista perkausaluustoille ja leikkelivät päitä poikki ja mahoja auki. Lina katsoi raakaa touhua osaamatta sanoa oikein mitään.

– Mitä kaloja nuo ovat?

– Tässä on sinipallas, Peter sanoi ja nosti harmaansinisen, lituskaisen kalan alustalle. Isä nosti laatikosta turskan.

– Tämänhän sinä tunnetkin. Mutta tiedätkös, mikä tämä on?

Isä näytti tummemmanharmaata, pitkää kalaa. Lina pudisti päätään.

– Se on merihiiri.

– Onpa hullunkurinen nimi!

Kalaa tuli paljon. Melkein jokaisessa koukussa oli kala. Isällä ja Peterillä oli kiire. Viimeisessä siimassa oli vähemmän kalaa, joten isällä oli aikaa neuvoa Linalle, kuinka kala tapettiin. Lina sai itse pitää puukkoa kädessä ja nostaa kalan laatikon reunaa vasten.

– Nyt vedä tuosta noin kurkku poikki. Hyvä, juuri niin. Sitten nosta se tuohon... hyvä, sitten ota tämä.

Isä antoi Linalle lusikanmuotoisen kapineen.

– Sillä kaaputetaan kalan sisuskalut ulos.

– Yäk!

Kun siimat viimein loppuivat ja kaikki pöntöt olivat taas täynnä, isä ja Peter näyttivät iloisilta.

Kapteenikin oli tyytyväinen saaliiseen.

– Lina taisi tuoda meille hyvää onnea, hän hymyili.

– Sinun pitää lähteä meidän mukaamme uudelleenkin.

Kaikki kalat oli heti teurastuksen jälkeen heitetty laivan keskellä olevaan ruumaan erillisiin laatikoihin, joista ne sitten päätyisivät satamassa kalavastaanottoon.

Kalastajat riisuivat veriset ja limaiset työhaalarinsa. Sitten he kaikki menivät sisälle hyttiin. Lina istui penkille. Peter sytytti tupakan, (joita hän oli poltellut koko matkan ajan) ja nosti hyllyltä kansion.

– Katsopa, Lina.

Lina kurottui pöydän ylle ja yritti olla hengittämättä tupakan pahaa hajua. Peter avasi kansion. Se oli täynnä valokuvia maisemista, valaista, linnuista, kaloista, hylkeistä, merestä... Peter oli koko kalastajanuransa ajan koonnut kansionsa valokuvia. Lina katseli ja ihasteli niitä ihmeissään.

– Ovatpa ne hienoja!

– Tämä oli sinun ensimmäinen kertasi kalastajana, ja haluaisin sinustakin kuvan tänne. Mitäs tuumit?

Lina nauroi.

– Se olisi kivaa!

Peter pyysi Linaa menemään kannelle. Lina asettui tukevasti seisomaan laivan perään laitaa vasten. Laiva keinui aaltojen mukana puolelta toiselle, ja Peter yritti pysyä pystyssä ja saada

napattua onnistunutta kuvaa. Hän sääti kameraansa ja räpsi kuvia, käske Linan hymyillä ja sääti taas. Lopulta hän oli tyytyväinen.

– Hienoa! Kunhan saan kuvat valmiiksi, näytän ne ilman muuta sinulle. Voin ottaa sinulle kopiot, jos haluat.

Loppumatkan kapteeni puhui radiopuhelimeen toisten laivojen kapteeneille. He juttelivat saaliistaan, säästä ja siitä, oliko kaikki mennyt suunnitelmien mukaan.

– Joko me nyt menemme takaisin satamaan?